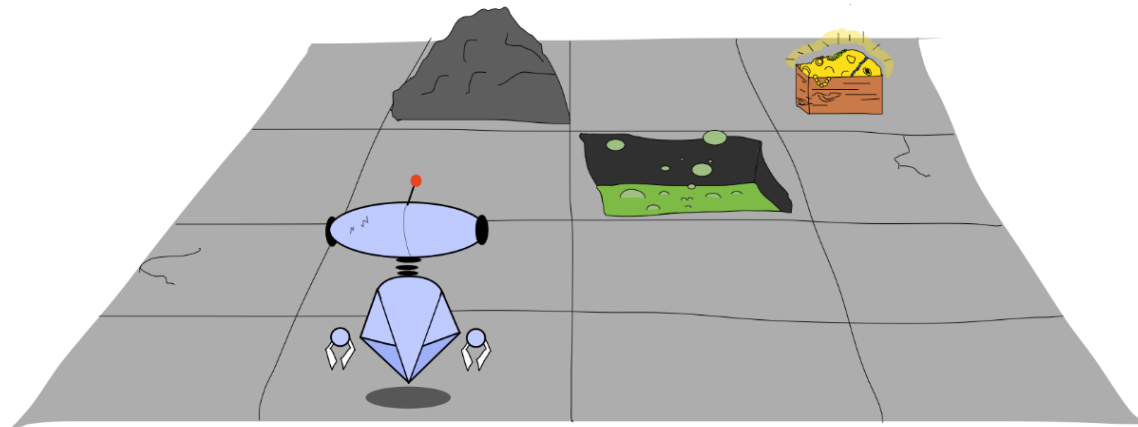

مبانی و کاربردهای هوش مصنوعی

فرایند تصمیم‌گیری مارکوف - 1 (فصل 17.1 الی 17.3)

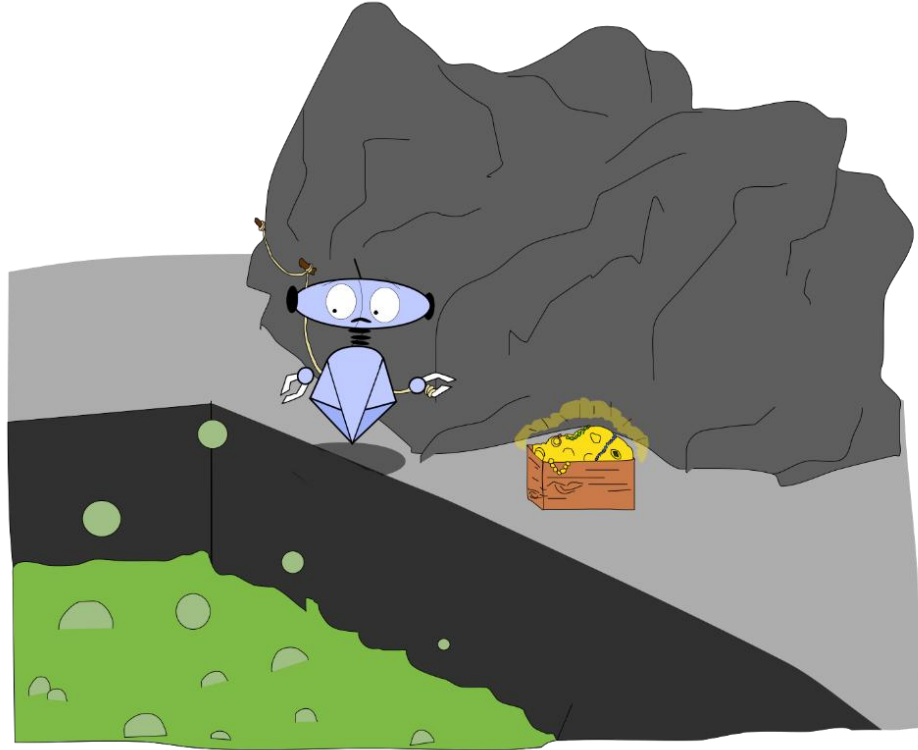

مدرس: مهدی جوانمردی

دانشکده مهندسی کامپیوتر دانشگاه صنعتی امیرکبیر

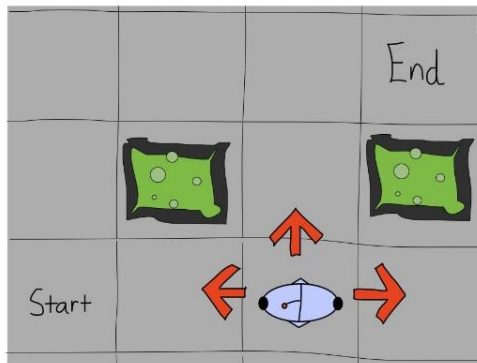

جستجوی غیر قطعی

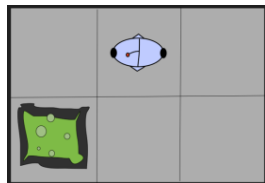
مثال: جهان مشبک (Grid World)

- یک مسئله هزارتو مانند
  - عامل در یک محیط مشبک زندگی می کند
  - دیوارها مسیر حرکت عامل را سد می کنند
- حرکت نويزدار: حرکات همیشه طبق برنامه ریزی پیش نمی روند
  - 80% مواقع ، حرکت شمال عامل را به شمال می برد (اگر دیوار نباشد)
  - 10% مواقع، شمال عامل را به غرب می برد، 10% شرق
  - اگر در جهتی که عامل انتخاب کرده بود دیوار باشد، عامل سرجایش می ماند
- عامل هر گام زمانی جایزه می گیرد
  - جایزه کوچک "زنده بودن" در هر گام زمانی (می تواند منفی باشد)
  - جایزه بزرگ در آخر است (خوب یا بد)
- هدف: بیشینه کردن مجموع جوایز

حرکتهای جهان مشبک

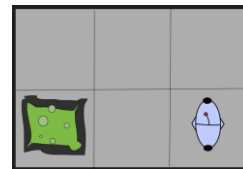
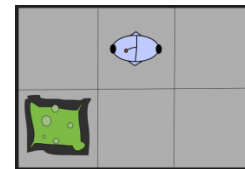
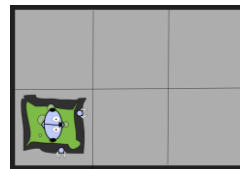
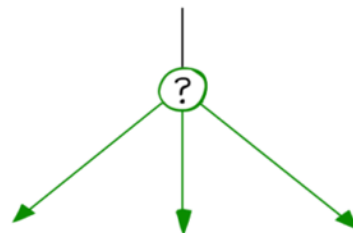
جهان مشبک قطعی

جهان مشبک تصادفی

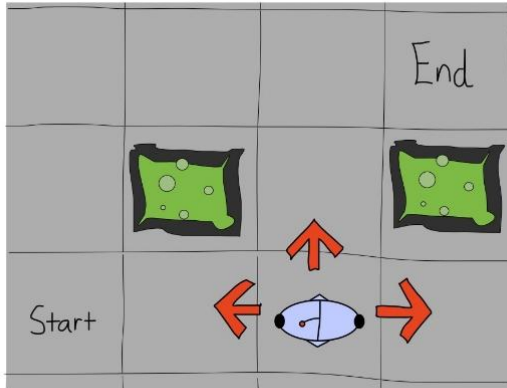

?

فرآیندهای تصمیم گیری مارکوف

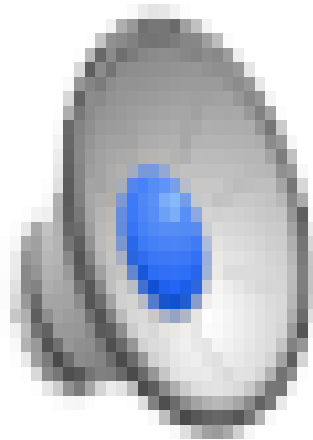
- یک MDP به این صورت تعریف می شود:
  - یک مجموعه از حالت ها $s \in S$
  - یک مجموعه از اعمال $a \in A$
  - یک تابع انتقال حالت $T(s, a, s')$
  - احتمال اینکه a از s منجر به s' شود که یعنی $P(s'|s, a)$
  - به آن مدل یا دینامیک هم گفته می شود
  - یک تابع پاداش $R(s, a, s')$
  - بعضی اوقات فقط $R(s)$ یا $R(s')$
  - یک حالت شروع
  - شاید یک حالت پایانی
- MDPها مسائل جستجوی غیر قطعی هستند
  - یک راه برای حل آن ها جستجوی Expectimax است.
  - ما به زودی یک ابزار جدید خواهیم داشت.

[Demo – gridworld manual intro (L8D1)]

ویدیوی نمایشی Gridworld Manual Intro

در MDP ها چه چیزی مارکوف است؟

- به صورت کلی "مارکوف" به این معناست که با داشتن حالت فعلی، گذشته و آینده نسبت به هم مستقل اند
- در فرآیند تصمیم گیری مارکوف، "مارکوف" به این معناست که خروجی تنها به حالت فعلی وابسته است

Andrey Markov
(1856-1922)

$$\begin{aligned} P(S_{t+1} = s' | S_t = s_t, A_t = a_t, S_{t-1} = s_{t-1}, A_{t-1}, \dots, S_0 = s_0) \\ = \\ P(S_{t+1} = s' | S_t = s_t, A_t = a_t) \end{aligned}$$

- این دقیقاً مشابه مسائل جستجو است که تابع پسین (successor function) فقط می تواند به حالت فعلی وابسته باشد (نه تاریخچه)

سیاست‌ها

- در مسائل جستجوی تک عاملی قطعی، ما به دنبال یک برنامه بهینه، یا دنباله‌ای از اعمال، بودیم

- برای MDPها، دنبال یک سیاست بهینه هستیم $\pi^*: S \rightarrow A$

- یک سیاست π برای هر حالت یک عمل می‌دهد

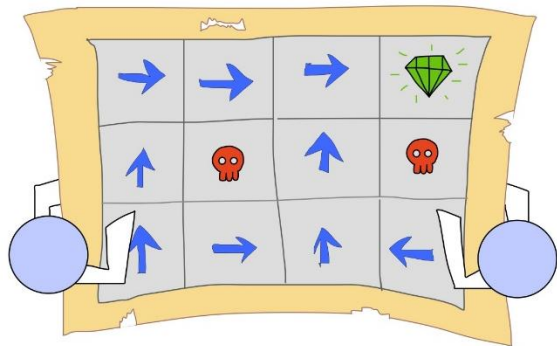
- یک سیاست بهینه، سیاستی است که در اگر دنبال شود

- سودمندی مورد انتظار را بیشینه کند

- یک سیاست صریح، عامل ما را تبدیل به یک عامل واکنشی می‌کند

- جستجوی expectimax سیاست‌ها را به طور کامل محاسبه نمی‌کرد

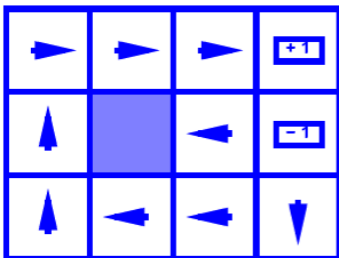
- تنها برای یک حالت عمل را محاسبه می‌کرد

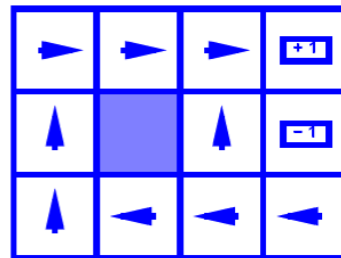
سیاسیت بهینه وقتی که $R(s, a, s') = -0.03$
برای حالات غیر پایانی s

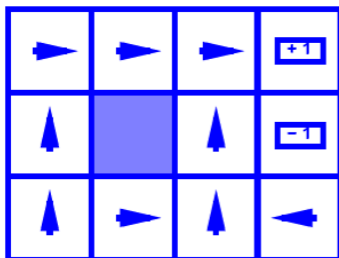
سیاست‌های بهینه

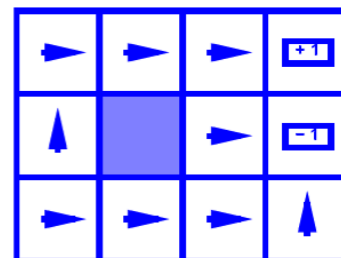
$$R(s) = -0.01$$

$$R(s) = -0.03$$

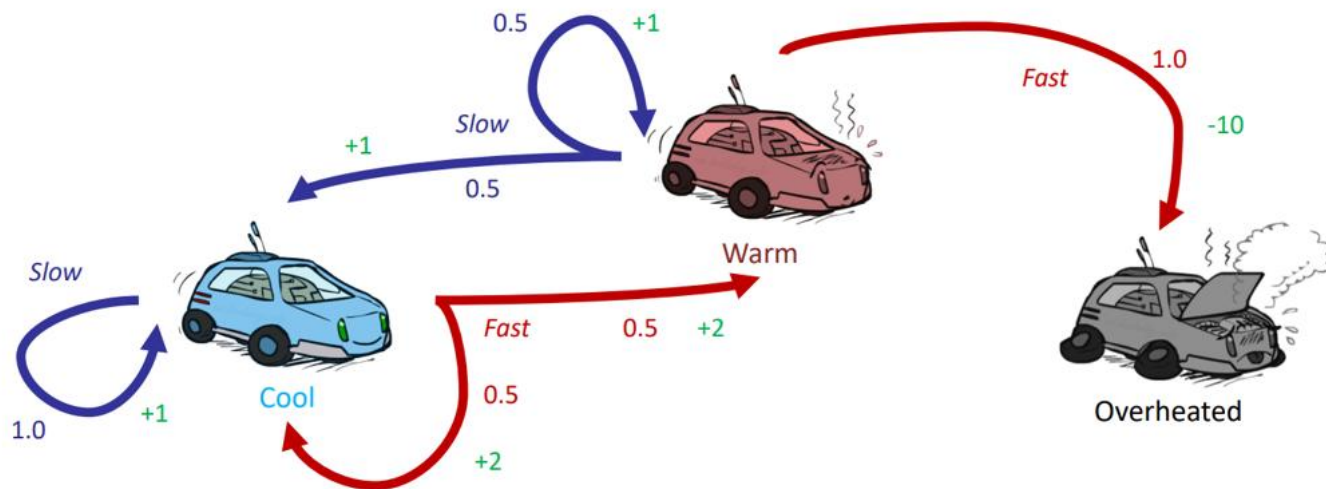
$$R(s) = -0.4$$

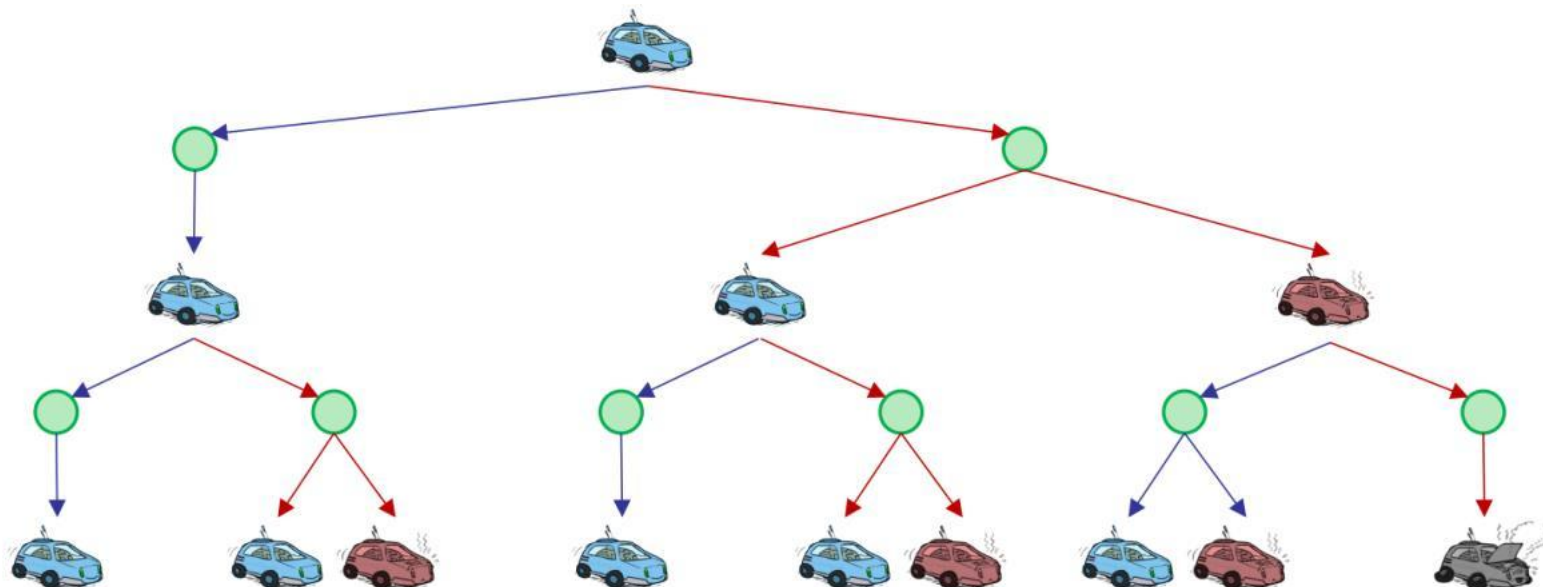
$$R(s) = -2.0$$

مثال: مسابقه

- یک اتومبیل روباتی می خواهد یک مسیر طولانی را به سرعت بپیماید
- سه حالت *Cool*, *Warm*, *Overheated*
- دو عمل *Slow*, *Fast*
- سریعتر رفتن پاداش دو برابر دارد

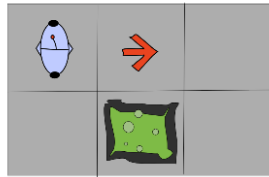

درخت جستجوی مسابقه

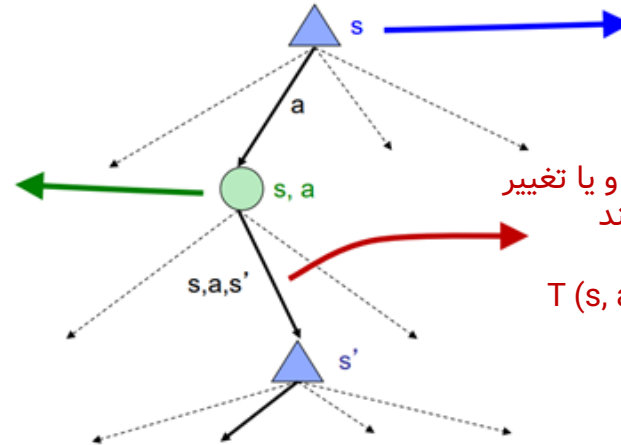

درخت جستجوی MDP

- هر حالت در MDP یک درخت جستجو مشابه Expectimax را نمایش می دهد

یک (s, a)
حالت q است

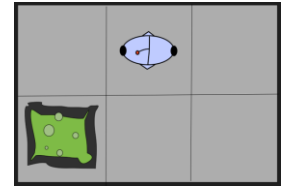

یک S
حالت است

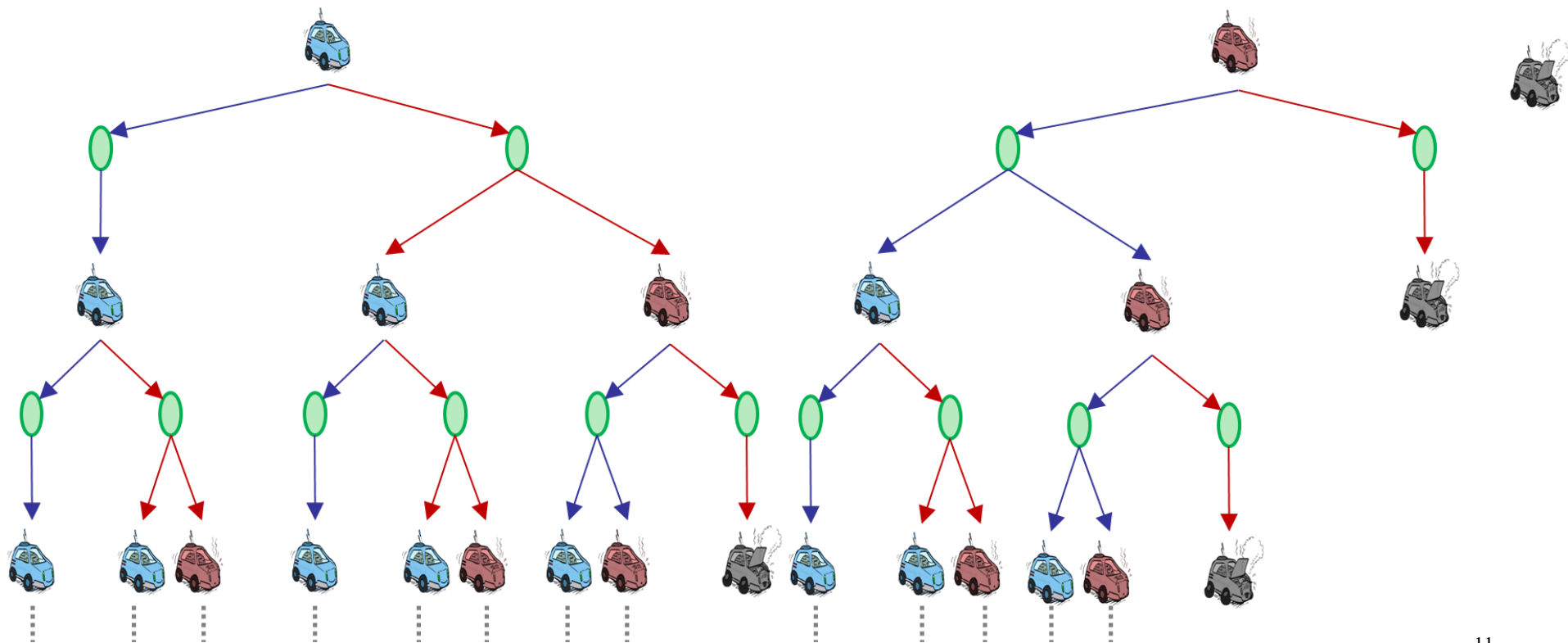
به (s, a, s') یک انتقال و یا تغییر
حالت می گویند

$$T(s, a, s') = P(s' | s, a)$$

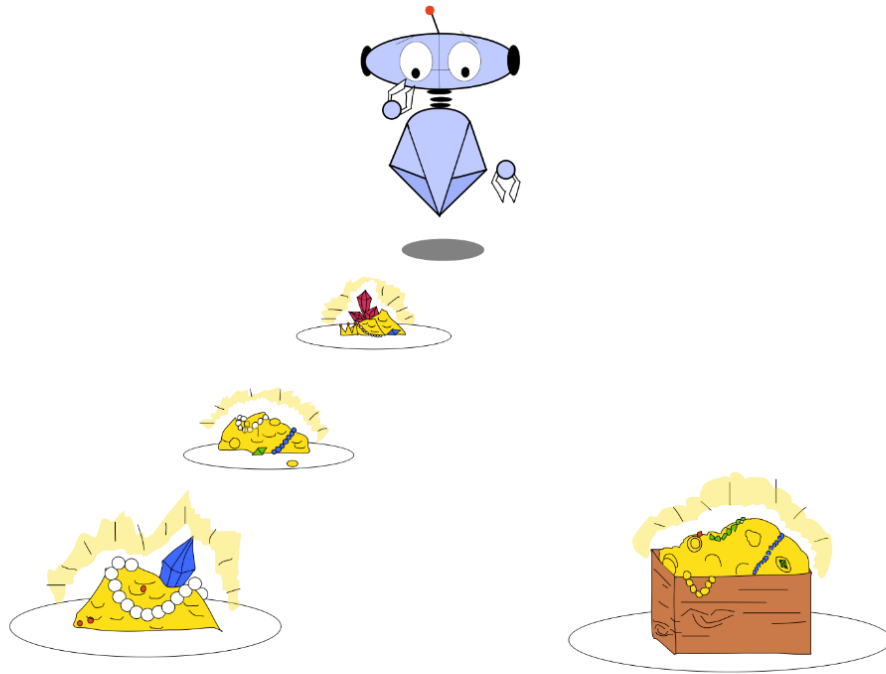
$$R(s, a, s')$$

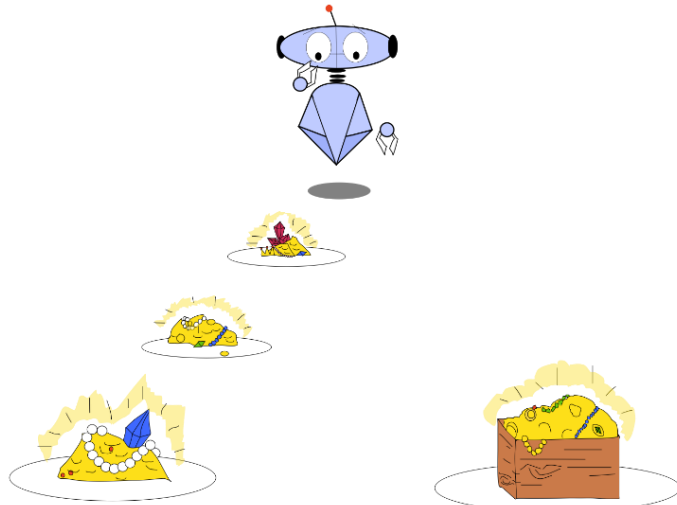
درخت جستجوی مسابقه

سودمندی‌های دنباله‌ها

سودمندی‌های دنباله‌ها

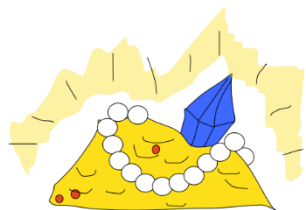
■ عامل باید کدام دنباله از پاداش‌ها را ترجیح دهد؟

■ کمتر یا بیشتر؟ $[1, 2, 2]$ یا $[2, 3, 4]$

■ حالا یا بعدا؟ $[0, 0, 1]$ یا $[1, 0, 0]$

تخفیف دادن

- منطقی است که مجموع پاداش‌ها بیشینه شود
- همچنین منطقی است که پاداش‌های الان به پاداش‌های آینده ترجیح داده شوند
- یک راه حل: ارزش پاداش‌ها نمایی تخفیف یابد

1

ارزش فعلی

γ

ارزش در گام بعدی

γ^2

ارزش در دو گام بعد

تخفیف دادن

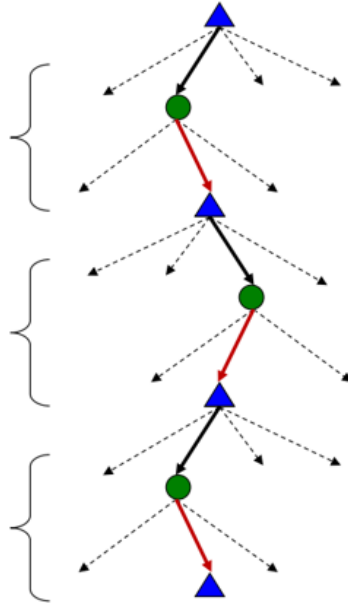
1

γ

γ^2

چگونه تخفیف بدهیم؟

- هر بار که یک سطح پایین می رویم، ضریب تخفیف را یک بار ضرب می کنیم

چرا باید تخفیف دهیم؟

- پاداش‌های فوری احتمالاً سودمندی بالاتری نسبت به پاداش‌های دارای تأخیر دارند
- همچنین کمک می کند الگوریتم‌ها همگرا شوند

مثال: تخفیف 0.5

- $U([1,2,3]) = 1*1 + 0.5*2 + 0.25*3$
- $U([1,2,3]) < U([3,2,1])$

اولویت ایستا

- قضیه: برای اولویت‌های ایستا:

$$[a_1, a_2, \dots] \succ [b_1, b_2, \dots]$$

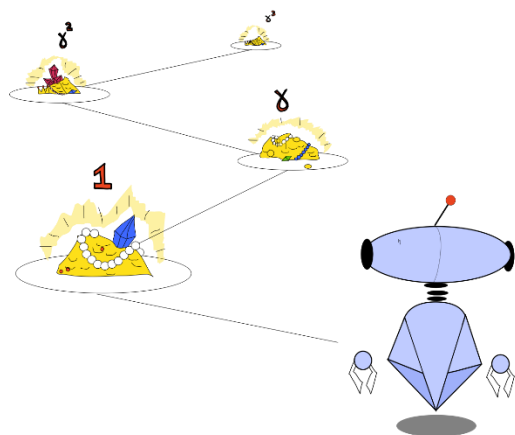
$$\Leftrightarrow$$

$$[r, a_1, a_2, \dots] \succ [r, b_1, b_2, \dots]$$

- آنگاه اگر سودمندی‌ها بصورت زیر تعریف شود ویژگی ایستایی اولویت حفظ می‌شود

$$U([r_0, r_1, r_2, \dots]) = r_0 + r_1 + r_2 + \dots \quad \text{سودمندی جمع شونده:}$$

$$U([r_0, r_1, r_2, \dots]) = r_0 + \gamma r_1 + \gamma^2 r_2 \dots \quad \text{سودمندی تخفیفی:}$$

آزمونک: تخفیف دادن

▪ با فرض:

10				1
a	b	c	d	e

▪ اعمال: شرق ، غرب و خروج (فقط از طریق حالت‌های خروج a و e)

▪ انتقال: قطعی

▪ آزمونک 1: برای ضریب $\gamma = 1$ سیاست بهینه چیست؟

10				1
----	--	--	--	---

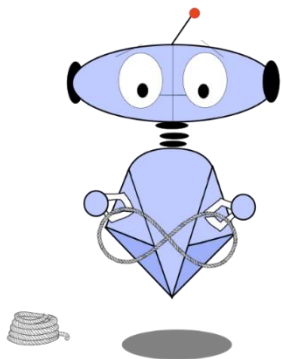
▪ آزمونک 2: برای ضریب $\gamma = 0.1$ سیاست بهینه چیست؟

10				1
----	--	--	--	---

▪ آزمونک 3: برای چه γ وقتی در d هستیم غرب و شرق به یک اندازه خوب هستند؟

سودمندی‌های بینهایت؟!

- مشکل: اگر بازی تا ابد ادامه داشته باشد چه می شود؟ آیا پاداش بینهایت می گیریم؟
- راه حل‌ها:

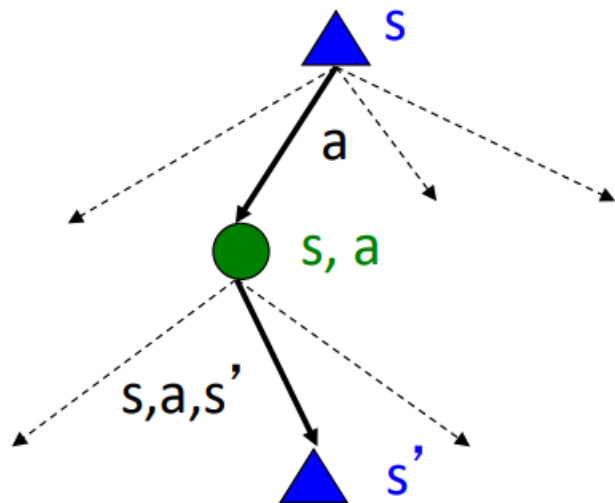

- افق متناهی: (مشابه جستجو با عمق محدود)
- پایان بخشیدن به بازی بعد از T گام ثابت (مثل زندگی)
- باعث سیاست‌های غیر ایستا می شود (π بستگی به زمان باقیمانده دارد)
- تخفیف: استفاده از $0 < \gamma < 1$

$$U([r_0, \dots, r_\infty]) = \sum_{t=0}^{\infty} \gamma^t r_t \leq R_{\max}/(1 - \gamma)$$

- γ کوچکتر یعنی افق کوچکتر - تمرکز کوتاه مدت‌تر
- حالت‌های جذب کننده: ضمانت می کند که برای هر سیاست، در نهایت یک حالت پایانی خواهد رسید (مثال "حالت جوش آمدن" برای ماشین مسابقه)

یادآوری: تعریف MDPها

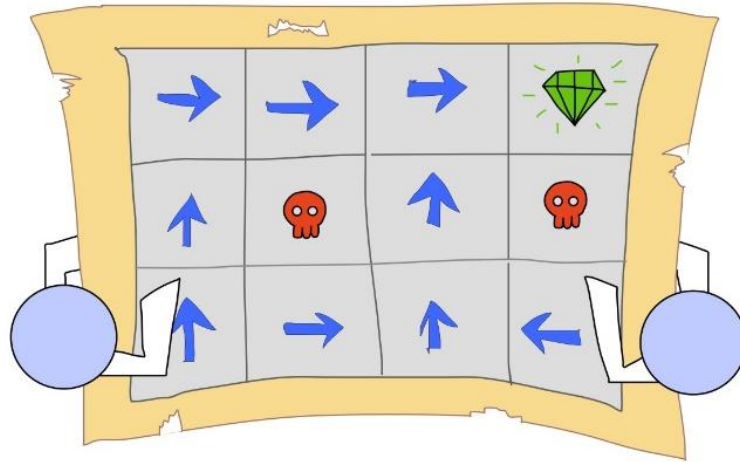
- فرآیندهای تصمیم گیری مارکوف:

- مجموعه‌ای از حالت‌ها S
- حالت شروع s_0
- مجموعه از اعمال A
- تابع انتقال $T(s, a, s')$ یا $P(s' | s, a)$
- تابع پاداش $R(s, a, s')$ (و ضریب تخفیف γ)

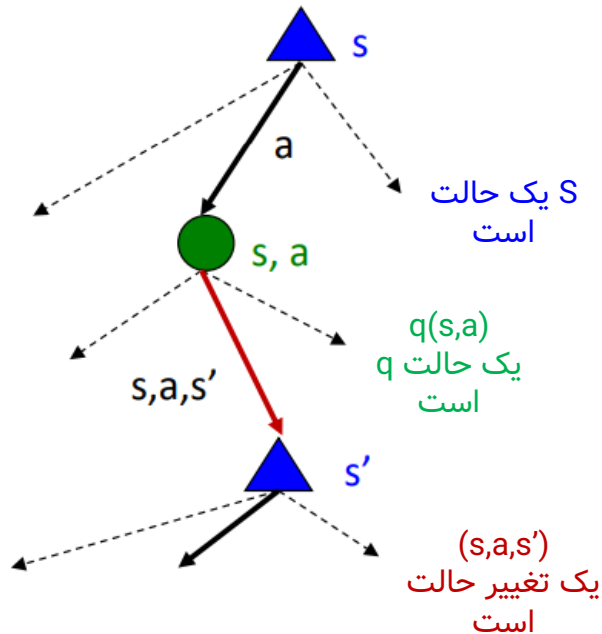
- کمیت‌های مهم تا اینجا:

- سیاست: انتخاب عمل برای هر حالت
- سودمندی: مجموع (تخفیف یافته) پاداش‌ها

حل MDP ها

کمیت‌های بهینه

ارزش (سودمندی) یک حالت s :

$V^*(s)$ = سودمندی مورد انتظار با شروع از s و بهینه عمل کردن

ارزش (سودمندی) یک حالت $q(s,a)$:

$Q^*(s,a)$ = سودمندی مورد انتظار با شروع از s و انتخاب a و (از آنجا به بعد) بهینه عمل کردن

سیاست بهینه:

$\pi^*(s)$ = حرکت بهینه از حالت s

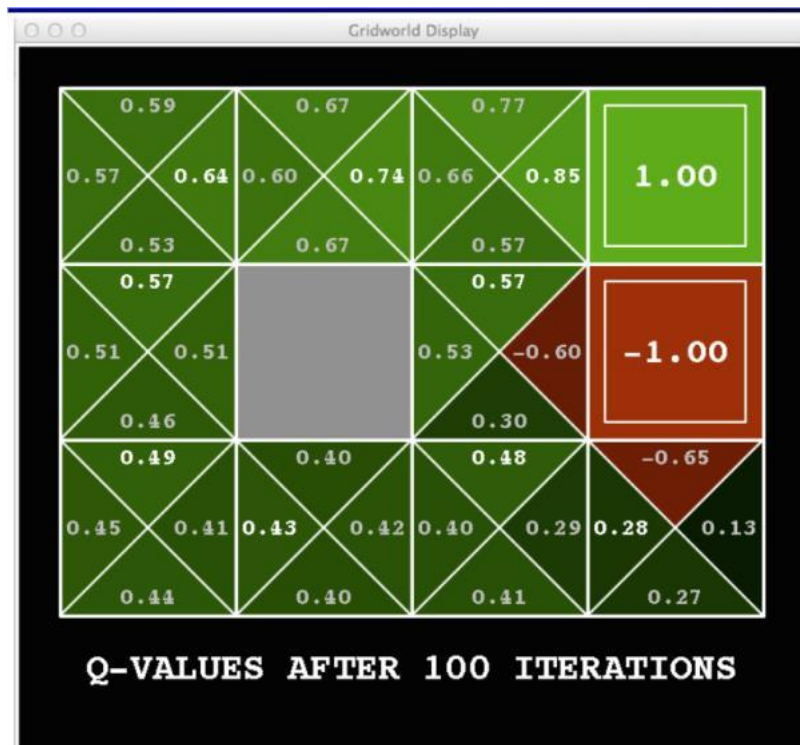
Snapshot of Demo – Gridworld V Values

Noise = 0.2
Discount = 0.9
Living reward = 0

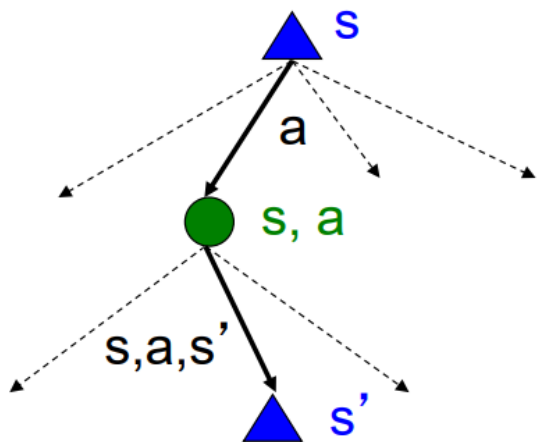

Snapshot of Demo – Gridworld Q Values

Noise = 0.2
Discount = 0.9
Living reward = 0

ارزش حالت‌ها

▪ عملیات پایه‌ای: محاسبه ارزش بهینه یک حالت $V^*(s)$

- سودمندی مورد انتظار با حرکت بهینه
- مجموع (تخفیف یافته) پاداش‌ها
- این همان چیز است که expectimax محاسبه می‌کند!

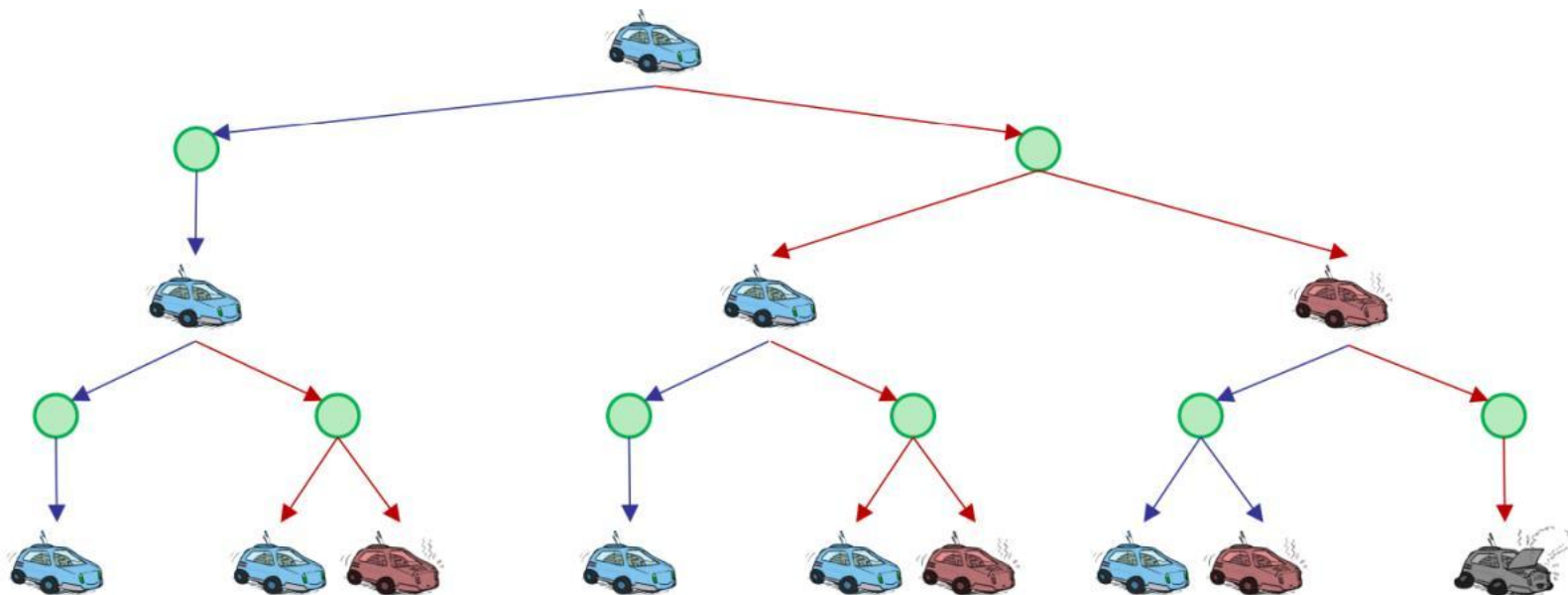
▪ تعریف بازگشتی ارزش

$$V^*(s) = \max_a Q^*(s, a)$$

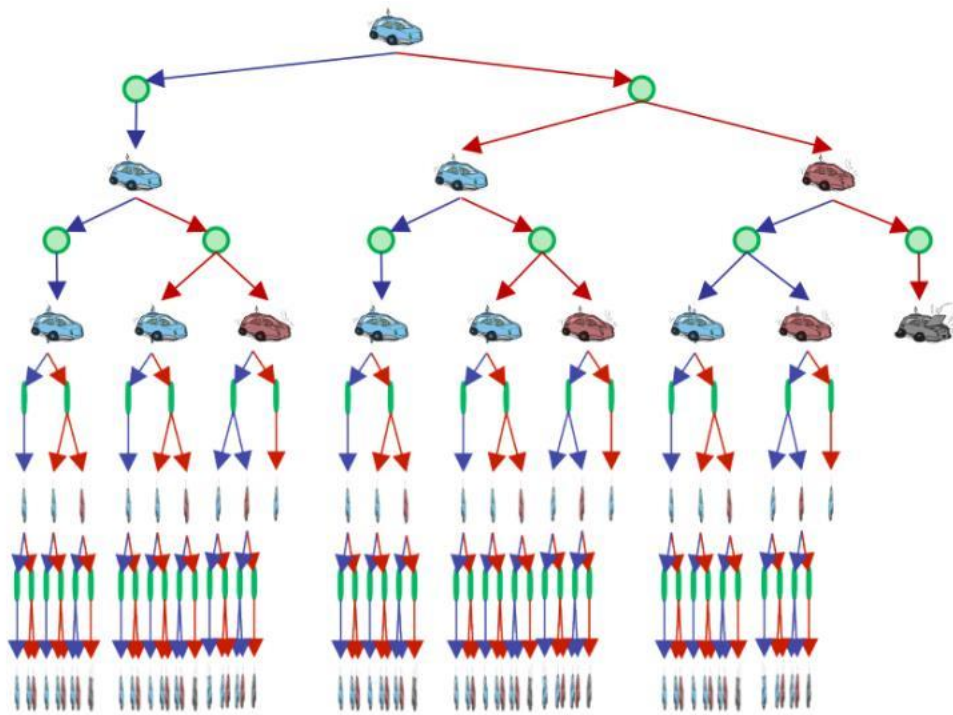
$$Q^*(s, a) = \sum_{s'} T(s, a, s') [R(s, a, s') + \gamma V^*(s')]$$

$$V^*(s) = \max_a \sum_{s'} T(s, a, s') [R(s, a, s') + \gamma V^*(s')]$$

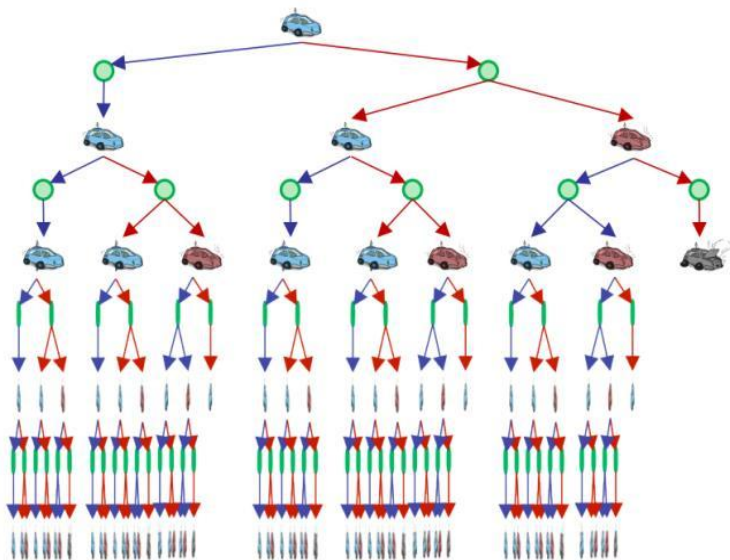
درخت جستجوی مسابقه

درخت جستجوی مسابقه

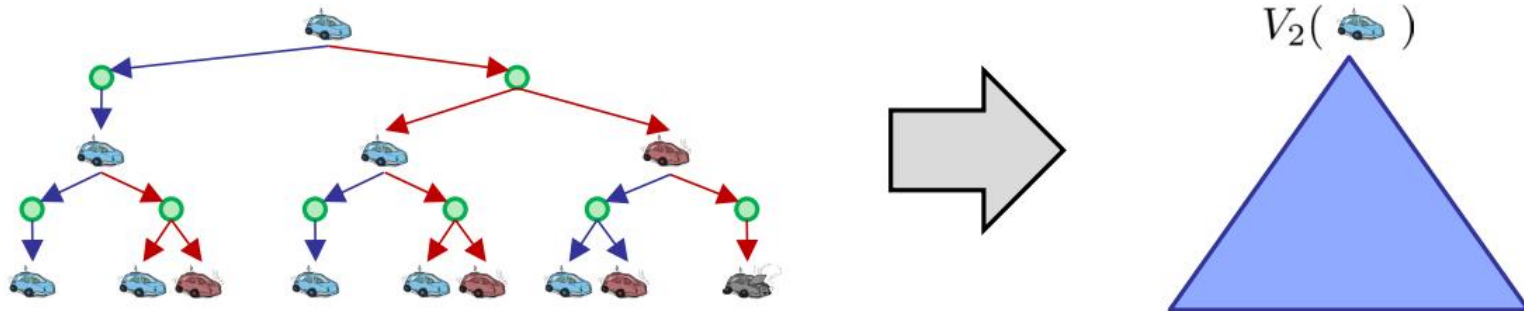
درخت جستجوی مسابقه

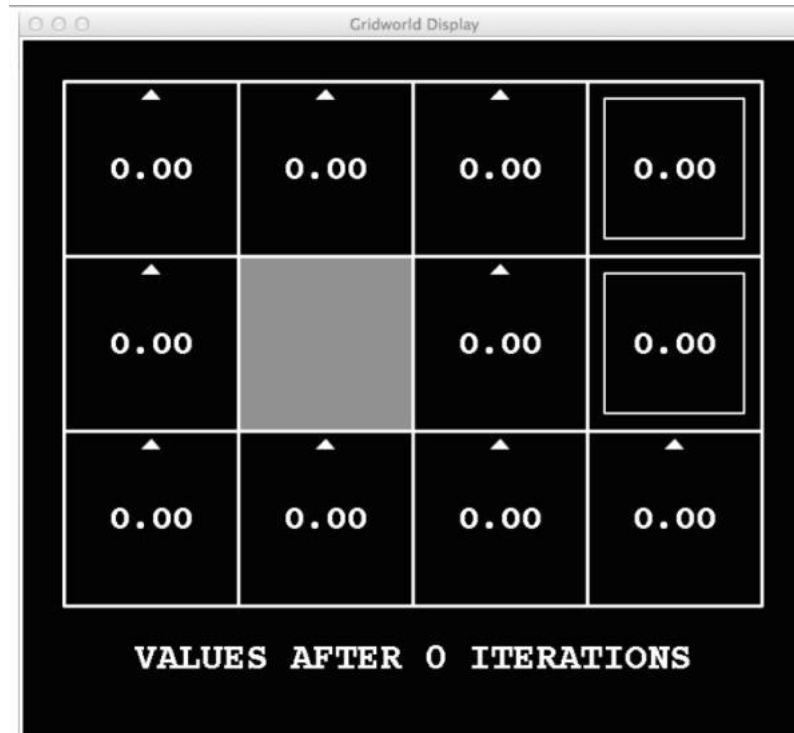
- با استفاده از expectimax ما بیش از اندازه کار می کنیم!
- مشکل: حالت‌ها تکرار میشوند
  - ایده: مقادیر مورد نیاز را فقط یکبار محاسبه کن
  - راه حل: برنامه نویسی پویا
- مشکل: درخت تا بینهایت ادامه دارد
  - ایده: از محاسبات با عمق محدود استفاده کن و آنقدر ادامه بده تا تغییرات کوچک شود
  - نکته: اگر $\gamma < 1$ قسمت‌های عمیق درخت در نهایت اهمیتی ندارند

ارزش زمان محدود

- ایده کلیدی: ارزش زمان محدود (time-limited values)
- تعریف $V_k(s)$ به عنوان ارزش بهینه s اگر بازی پس از k مرحله ی دیگر خاتمه یابد
- معادل اجرای expectimax با عمق محدود k

$k = 0$

Noise = 0.2
Discount = 0.9
Living reward = 0

$k = 1$

Noise = 0.2

Discount = 0.9

Living reward = 0

$k = 2$

Noise = 0.2
Discount = 0.9
Living reward = 0

$k = 3$

Noise = 0.2
Discount = 0.9
Living reward = 0

k = 4

$k = 5$

k = 6

$k = 7$

k = 8

k = 9

$k = 10$

k = 11

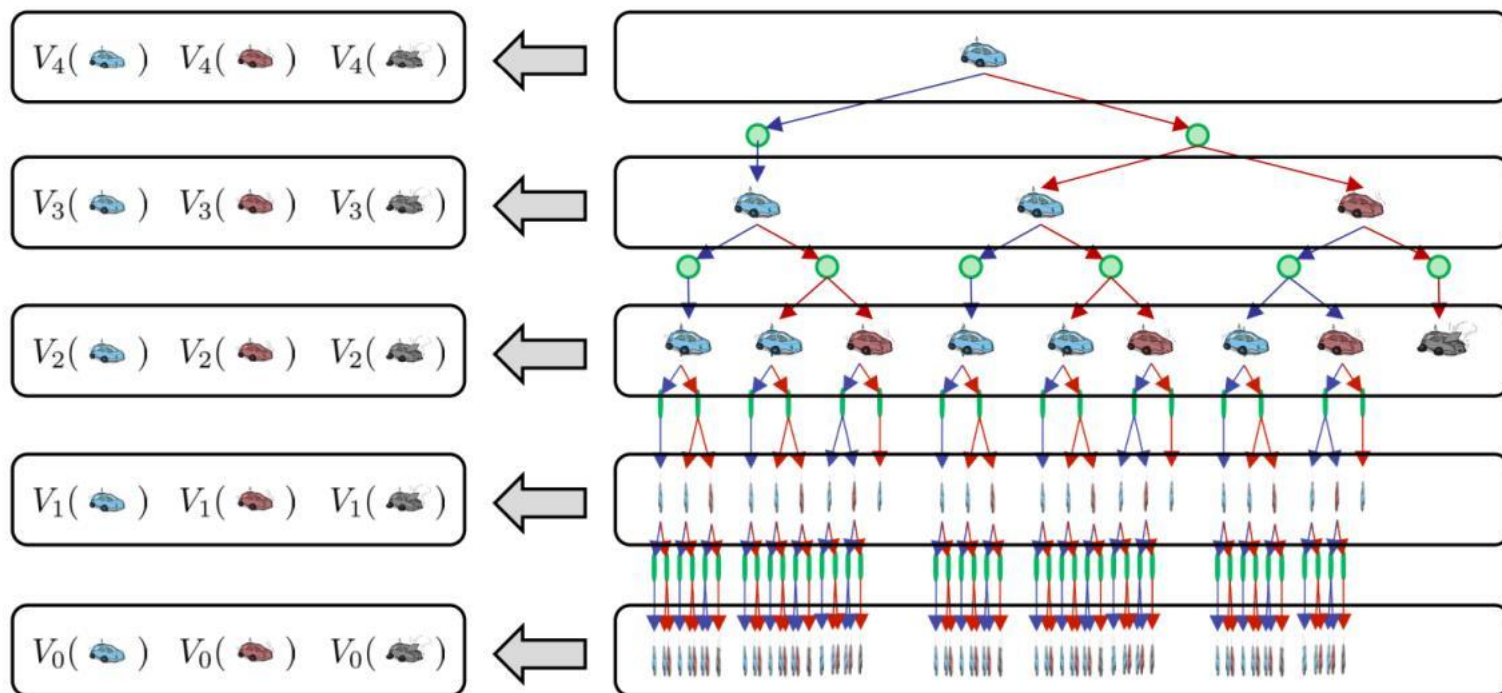
$k = 12$

$k = 100$

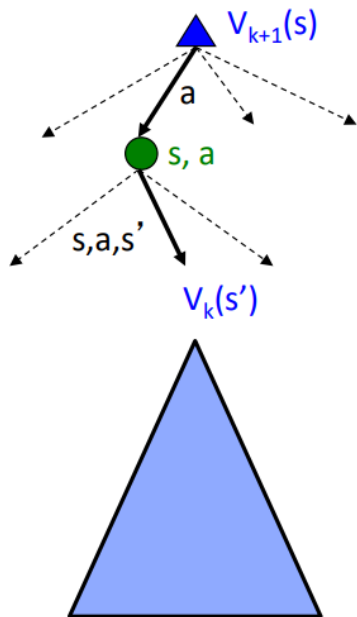
محاسبه ارزش‌های با زمان محدود

Value Iteration تکرار ارزش

تکرار ارزش Value Iteration

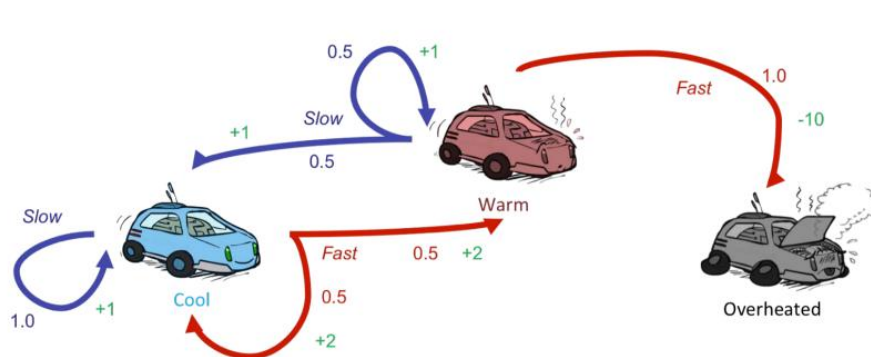
- شروع با $V_0(s) = 0$: باقی نماندن هیچ گام زمانی به معنای مجموع پاداش مورد انتظار صفر است
- با داشتن بردار $V_k(s)$ برای هر حالت یک لایه از expectimax را انجام بده:
$$V_{k+1}(s) \leftarrow \max_a \sum_{s'} T(s, a, s') [R(s, a, s') + \gamma V_k(s')]$$
- تا همگرایی تکرار کن
- پیچیدگی هر تکرار $O(S^2 A)$
- قضیه: به مقادیر بهینه یکتا همگرا خواهد شد
- ایده پایه: تخمین‌ها به سمت مقادیر بهینه اصلاح می‌یابند
- سیاست ممکن است خیلی زودتر از مقادیر همگرا شود

مثال: تکرار ارزش Value Iteration

V_2

V_1

V_0

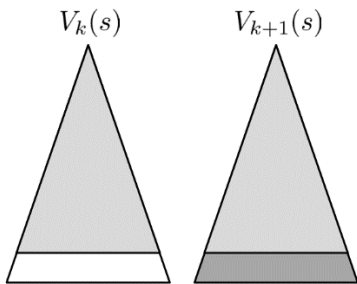
با فرض بدون تخفیف!

$$V_{k+1}(s) \leftarrow \max_a \sum_{s'} T(s, a, s') [R(s, a, s') + \gamma V_k(s')]$$

مثال: تکرار ارزش

- از کجا می دانیم که بردارهای V_k همگرا خواهند شد؟
- حالت 1: اگر درخت دارای بیشینه عمق M باشد، آنگاه V_m شامل مقادیر واقعی است بدون آن که درخت برش خورده باشد
- حالت 2: اگر ضریب تخفیف کمتر از 1 باشد
- طرح کلی : به ازای هر حالت، مقادیر V_k و V_{k+1} را می توان به عنوان دو درخت expectimax با عمق $k + 1$ تقریباً یکسان در نظر گرفت
- تفاوت این دور درخت در این است که در آخرین لایه V_{k+1} شامل پاداش های واقعی است اما V_k شامل پاداش های مساوی صفر است
- پاداش ها در این لایه همگی حداکثر $R_{\max}$ هستند
- و حداقل برابر با $R_{\min}$ هستند.
- اما همه چیز با ضریب γ^k تخفیف یافته است
- بنابراین اختلاف V_k و V_{k+1} حداکثر برابر با $\gamma^k \max |R|$ است
- در نتیجه با افزایش k ارزش های محاسبه شده همگرا خواهد شد

دفعه بعد: روش‌های مبتنی بر سیاست
